

①

Müzeyyen Baldan

İSLAM HUKUKU II Mehmet BİRSİN

24 9 2018
Pazar/Esî

EŞYA HUKUKU

Hukuk → Özel Hukuk (medenî / devletler ^{hukuku} hususî, eşya, kişi, aile)
→ Kamu Hukuku

Konusu: Eşya hukuku, özel hukukun bir dalı olan medenî hukuk içerisinde yer alır. İnsanın eşya üzerindeki egemenliğinden doğan haklarını konu edinir.

İnsanın eşya üzerindeki hakkı aynî hakktır. (Roma'dan gelen taksimata göre)

Aynî Hak

- mülkiyet hakkı (sınırsız aynî haklar)
- irtifak hakkı, rehin hakkı, hapis hakkı (sınırlı aynî haklar)

Eşya hukukunun temeli aynî hakktır.

Aynî: Fiziki varlığı bulunan somut eşya.

Hak: İster maddî ister mânevî olsun bir şahsa hukukun verdiği yetki. (yaşam hakkı, seyahat hakkı, seçme seçilme hakkı, mülkiyet hakkı)

Eşya hukuku malî değeri olan menfaatle ilgileniyor.

İnsan - Eşya İlişkisi

İnsanın eşya üzerindeki yetkisi

(Ruhsat)

İbaha (izin hakkı),
(sıfıra davet edilenin
sıfıra gelmesi)

mülkiyet
(eşyayı kullanma, yararlanma)
yetkisi

- İbaha ve mülkiyet arasında ara bir kavram vardır HUKUK
Hukuk ibaha'dan güçlü, mülkiyet'den zayıftır.

- İbaha serî ikinden ibarettir.

* Safîî'ye göre savaştaki mücahitler ele geçirdikleri ganimetlere sahip olma hakkına sahiptir. Malikî'ye göre böyle değildir.

Malikî'ye göre ganimetin paylaşılması ile ganimete hak sahibi olurlar.

① İbaha (izin) ② Hukuk (ara) ③ Milk (en güçlü hak)

İcare

~~İcare~~ ⇒ Hizmetçi tutma

Mudârib ⇒ Girişimci (mudârebe şirketine ortak olan kişi işin

işin sonunda karın paylaşılmasını ve payının verilmesini talep sebebi olur.)

Musâkât ⇒ Bahçe-emek ortaklığı

(2)

MüzeYYen Bakın

Sükna ⇒ Oturma hakkı

26.09.2018

Çarşamba

Mülkiyet Konusu

Malî insanın eşyayla kurulan hakimiyet ilişkisi mülk olmaya elverişlidir.

- Hanefilere göre, insanlar arasında maddî değer? olan varlıklara denir.

Mutekavim mal ⇒ ¹İslâm dininin ²seren mal sayılır) (özel mülkiyete konu edilmiş olmalı) elverişli görüp mübah kıldığı malları ifade eder. (İktisadî değeri vardır)

Gayri mutekavim mal ⇒ Dinin yararlanmayı mübah kılmayarak değer atfetmediği mallardır. (Leş, domuz, akıtılmış kan u.s.) (seren mal sayılmaz.)

- Hanefilere göre menfaat ve haklar mal değildir. Menfaatler ancak akîd ile mutekavim hale gelir. Bir akde konu olup mutekavim hale gelmemiş menfaat ve hakların gasb ve haksız fiille maruz kalmaları halinde tazminî gerekli değildir. Gasb fiilinde herhangi bir akîd söz konusu değildir.

Klasik Hanefî istihadına göre alarak hakkı, sükna hakkı, telif hakkı, telefon hakkı, ticarî plaka gibi menfaatler hak sayılmadığı için satım akdinin konusu olmaz. "Ferdî" ile başkasına devredilir.

- Birimleri Arasında Ekonomik Farklılıklar (Bulunan mallar) -

misli mal ⇒ Benzerleri ve denkleri piyasada olan mal. (Kullanılmış aynı marka buzdolabı, araba gibi, (tohumluk buğday gibi))

Kıymet mal ⇒ (Yazma eserler, el dikimi elbise, arsa, ev, kullanılmış herşey) Piyasada benzeri bulunmayan mal. Bulunsa dehi arada fark fiyat farkı bulunan

- Taşınırına Göre Mallar -

Akar mal ⇒ ¹Gayri-²mentkul (temel bir zarar vermeden taşınamayan mallar) (ev, arsa, arazi)(Akar mal değil) ¹Mentkul mallar (temel bir zarar vermeden taşınabilen mallar)

- Hanefî'ye göre ağaç ve binalar gayri mentkul olup Akar değildir diyenler vardır.

Malikî'ye göre ağaç ve binalar gayri mentkul olup akar'dır.

İrtifak Hakkı ⇒ Bir gayri mentkulün başka bir gayri mentkul üzerinde sahih olduğu haklar (Su, yol)
(çayırda olan iki evin öteklerinden geçen yol hakkı)

- Suf'a $\Rightarrow$ Öncelikli satın alma hakkı. (miras düşen mal'a kardeşlerden biri isin haciz kondu. öncelikli satış hakkı mirasçılardır.)

Komşuluk Hukuku: Yanyana iki arsa'dan birinin sahibi arazisini satmak istediğinde öncelikli satın alma hakkı komşu arazinin sahibine aittir.

- Fiziki Varlığının Bulunmasına Göre Mallar -

Aynî: Fiziki varlığı bulunan mallar (somut) (cisim-madde)
Deynî: Fiziki " bulunmayan " (somut değil)

Meselâ bir satın aktinde alınan bir televizyon aynî'dir. Hazırda bulunan ortada olan mal aynî'dir. Ama ortada olmayan görünmeyen adedi belirten menî mal deynî'dir. (ister darbedilmiş paraya çevrilmiş olsun, ister olmasın)

Ölçülerine Göre Mallar:

① - Nukud $\Rightarrow$ Nakit paralar (altın, gümüş) Osmanlı paraları asm. zamanında nukud'dur. Şu anda Urûz'dur.

② - Urûz $\Rightarrow$ Nakit para, hayvan, keylî ve veznî malların dışında kalan menkul olan Kıymî mallara urûz denir. Bakır vb. paralar tedavülden kalktığı anda urûz olur.

③ - Hayvan $\Rightarrow$ Tezkiye ile kendisinden yararlanmak mümkün olan veya belirli işleri gördürmek için ticarî bir değer kazanan hayvanlardır.

Tezkiye: Boğazlamak, aklama, temizleme, çıkarma

Keylî: Ölçülerle işlen gören mal, hacim ölçüsü

④ - Mukadderât $\Rightarrow$ Ölçülebilen mallar.

veznî: Ağırlık ölçüsü ile satılan mallar

Keylî: Hacim " " " " mallar

mesahî: Yüzey ölçümü ile satılan mallar

mezvî: Uzunluk ölçüsü " " " " mallar

adedî: Sayılarak satılan mallar

Mukadderât
5 gruba ayrılır

Önemli: Altın ve gümüş veznî (mezvî) kabul edilir

☆ Bunlar dışındaki mallarda ölçü daima keylî (mekîl) kabul edilir.

- Arazî mesahî kabul edilir.

- Yumurta adedî

Gabn-ı Fâhiş: Alışverişi feshetme hakkı doğuran aldatma

☆ Ölçüsü: Piyasadaki en yüksek fiyat esas alınarak

Nukûtta $\Rightarrow$ % 2,5

Urûzda $\Rightarrow$ % 5

Hayvanda $\Rightarrow$ % 10

Geyrimenkulde (Akâr) $\Rightarrow$ % 20'nin üzeridir

Sahibine Göre mallar : Bu açıdan mallar 2'ye ayrılır.

Sahipli mallar → sahibi bulunmayan serbest (mübah) mallar

- 1- Özel mallar
- 2- Vakıf malları
- 3- Devlet malları
- 4- Kamu malları

Tüketme Bakımından mallar :

İstihlak ⇒ Bir malın tüketilmesi

Müstehlek mal ⇒ Tüketmeyle yararlanan mallar. (Altın, gümüş, buğday ve para) (kârz aktinde kullanılır)

Müstehlek olmayan mal : Tüketilmeden yararlanan mallar. (Arazi, kitap, hayvan) (Cariyet ve kira aktinde kullanılır.)

Mülkiyet Sebepleri : ① İhraz ② Akıt ③ Halefiyet

⇒ Aslen, naklen / devren şeklinde 2'ye ayrılır.

İhraz : mübah malın ele geçirilmesi

Aslen İktisap : 1- İstila ve İhraz

2- mevcut malın üremesi yoluyla mülkiyet

İstila : Bir ülkenin topraklarını silah zoruyla ele geçirme.

Hakiki İhraz : Üzerinde mülkiyet kurmak amacıyla mübah bir mala el koymak.

Hükmi İhraz : Mübah mal üzerinde mülkiyet sebebini hırsızlanmaktır.

Yağmur suyunu toplamak için kap koymak, Au için tuza kurmak gibi. (Tuzağı kim kurduysa arı onundur.) Şu esrte ele geçirilen ganimetlerde bu kapsama girer.

Mevcut malın üremesi ⇒ Ağacın meyve vermesi, hayvanın yavrusu doğması.

Asıl maldan üreyen ⇒ Fer'

Naklen İktisap : Akıtlar, miras, tahrinatlar (Daha önce kullanılmış mal için geçerli.)

- Akıtlar ⇒ Bağlanat, düğünlemek — İstiare yolu ile alış-veriş.

ve nikah gibi konularda yapılan sözleşmeler. Bir malın başkasının mülkiyetine intikal ettirilmesi'dir.

- Cebren akıt ⇒ Borcun ödenmesi için borcunun malının cebren satışı

- İhtikâr (stokçuluk) yapan kişinin malının, insanların bundan zarar görmesi durumunda, hâkim tarafından cebren satılması gibi.

Cebri mülkiyetin iki şekli var, ① Şu'la, öncelikli satın alma hakkı (ortak kamu v.b.)

② Kamulâtıma, mesicidi gıcışletmek için oradaki araziyi devlet kamu otoritesi ile bed karşılığında alıyor. Hı Ömer ve Hı. Ömer Kâbe'nin sınırlarının genişletilmesi için oradaki araziyi alıyor.

● Halefiyet : Mecelle halefiyetin sadece miras şekline sığmamış, 2rkâ ise daha geniş değerlendirmiştir.

Bir seye $11 \Rightarrow$ tarmin setinde olur

Ufak eden borç bırakırsa miras hakkı öncelikle aile fertlerindir
Miras borca yetmiyorsa varis bu borcu ödemek zorunda değildir

- Gasp ve itlaf gibi hukuk davalarında esas hüküm,

itlaf $\Rightarrow$ Yok etme, telef etme.

C) Tazminat vccm taraf ile tazminat alan taraf arasında halefiyet oluşuyor.

Mülkiyet konusu ve sahiplerine göre tasnif edilmiştir. (Sınıflandırma)

-Ayn Mülkiyeti ⇒ Rakabe mülkiyeti'de denir. Eşya'nın fiziksel varlığına sahip olmak. Ayn'dan yararlanmayı zorunlu olarak göstermez.

Kuru mülkiyet hakkında rekabe mülkiyeti-
denir.

mesela Ben öldükten sonra evimde oturma hakkı su işiye attır
Varisleri kuru mülkiyete sahip iken vasiyetle menfaati başkasına
Paktikal ettirebiliyor.

-Menfaat mülkiyeti ⇒ Ayn mülkiyetinin tam tersi sadece yararlanma hakkının sadece menfaatine sahip olmaktır.

Menfaat mülkiyeti 2 hakkı kapsamaktadır.

Kullanma (Doğrudan) / **İsti'mal** (Kırsal kullanma)

İstiğlal (Gelirinden yararlanma)

İsti'mal ⇒ Doğrudan yararlanmadan ibaret olan isti'mal bir mescide ikamet etmekle sınırlı olup sübna hakkı olarak da adlandırılır. Kullanmak, ifilen, eude oturmak, ütü yapmak hakkı gibi.

İstiğlal ⇒ Kiraya verip gelirinden yararlanmak.

Menfaat mülkiyetinin 3 sebebi bulunmaktadır. Bunlar **akıt**, **vasiyet**, **vakıf** tir.

① AKİT; Menfaat mülkiyetini doğuran akıt satım akdi şeklinde ortaya çıkabilir. (Meselâ tarlâmı sen ölünceye kadar ek-biş diyecek satmak daha doğrusu günümüz fıkında icare (kira) akdi)

— Ariyet akdi şeklinde de kurulabilir.

Ariyet; Ödünç verme

Hanefî ve Maliki'ye göre ödünç alan (**müsteir**) menfaate bedel ödemeden sahip olur. Malikilere göre âriyet akdi ödünç verenin (**muir**) vazgeçme (**rücu**) hakkı bulunmayan bağlayıcı (**lâzum**) bir akittir. Hanefîlere göre ise bağlayıcı değildir.

Safii ve Hanbelîlere göre de âriyet akdi bağlayıcı olmayan (**gayr-ı lâzum**) bir akittir. Bu nedenle ödünç verenin dilediği zaman vazgeçme hakkı vardır.

② VASIYET ve VAKIF; Vasiyet, mülkiyetin ölümünden sonrasına ilâfe edilmesidir. Vasiyet edenin (**müsi**) bir menfaati ölümünden sonrasında yürürlük kazanmak üzere vasiyet ettiği kişiye (**müsa'leh**) temlik etmesidir.

Vakıf ise bir ayn hakkında meydana gelir. Aynın kuru mülkiyeti (**rakabe**) herhangi bir kişiye ait olmaksızın menfaati hak sahipleri için aittir. Vakıf edilen malın kuru mülkiyeti ise, hükmü kişilik kuramı çerçevesinde vakıf hükmü kişiliğine aittir. Hak sahibinin yaşamı süresince menfaat hakkı bulunur fakat bu hak sınırlandırılmıştır.

① Bu hak, hak sahibinin üzerinde tasarrufa sahip olmadığı bir haktır.

② Ölümünden sonra ardından gelen hak sahibine döner.

③ Hak sahibi onun idaresine sahip değildir. Onu idare eden vakfedilenin rakabesine sahip olan manevî/hükmi kişiliğin temsilcisidir ki ona vakıf mütevellisi (**enâzuru'l-vakf**) denir.

• Vakfedilmiş ayna başka aynı haklar da lazım gelir. (Terettüb eder)

- Hükür : "Üzerindeki binanın ve ağaçların uzun süre kalması amacı ile vakıf arazisinin İcare-i tavile biçiminde kiralaması.
(Normalde vakıflar 3 yıllığına kiralanır ama 3 yıl için bina inşa edilemeyeceği için uzun süreliğine kiralanır buna "hükür" denir.)

- İcâreteyn : Gifte icâreli vakıflar, iki icâre ile yaî biri peşin diğeri senelik, iki ücretle kiraya verilen vakıflar. İcâreteynli vakıflarda ferâğ (devir) intikal ve üçüncü şahsa kiraya verme söz konusudur.

- İcare-i tavile : Bir maslahata veya şarta dayanmadıkça bir vakıf akar 1 seneden, bir vakıf arazi 3 seneden fazla müddetle icâreye verilemez. Yetim malları hakkında da hüküm aynıdır.

- Kedar, Karar Hakkı : Küçüklük, cinnet, tegallüb, sefer müddeti, uzakta bulunmak gibi bir özür bulunmadıkça başkasına aîr mîrî arazide 10 sene müddetle nîzasız devam eden tasarrufun temin ettiği tasarruf sebebi. (mesela küçüklük sebebi ile başkası küçüğün malını 10 sene sahibi gibi idare eder dolayısıyla karar hakkı doğar.) Bu hak vakıflarda 36 seneymiş.

• Eşyanın rakabesine (zâtına) sahip olmadan yalnızca ondan yararlanma (İntifâ) yetkisi menfaat mülkiyeti ve İntifâ hakkı şeklinde iki hak içerir. Buna Maliki ve Şafii kaynaklarında yer verilir.

menfaat mülkiyeti : Kişiye ayndan bizzat faydalanma veya bir bedel karşılığı kiraya vermek yada ödünç vermek (âriyet) suretiyle başkasını faydalandırma hakkı sağlayan bir kudrettir. Mesela bir evi kiralayan kişi başkasına kiralayabilir ve ya ödünç verebilir.

İntifâ hakkı : Ayn sahibinin kişiye özgü verdiği doğrudan yararlanma yetkisi. Menfaat mülkiyetinden düşük bir yetkiyi ifade eden

Özel mülke konu olmuş bir malden yararlanma izni veya kamu mülkü konumunda olan okul, cami ve sokaklarda oturma izni gibi. Kendisine böyle bir hak veren kişi sâdece kendisi kullanabilir. Bedel karşılığı başkasına kiralayamaz.

Menfaat mülkiyeti ile intifa hakkı arasındaki temel fark ;
 - Menfaat mülkiyeti "engelleyici tahsis" iştir. İst. bir yer kirala-
 ayan kişi kiradığı yerı mesrû şekilde kullanma ve başkasından
 koruma hakkına sahiptir. Ancak intifa hakkı izin ile verilen şeyden
 yalnızca kişisel olarak yararlanma hakkını doğurur. Mesela
 mescit ve çarşıda oturma hakkı gibi.

- Kaynakları da birbirinden farklıdır. Menfaat mülkiyeti yalnızca
 temlik edici, icare, iâre (ödünç verme), menfaati vasiyet ve vakıf
 akıtları ile oluşur. İntifa hakkının sebebi ise daha geneldir.

Okul, hastane, yollar, nehirler, parklar ve bahçelerden yararlanma
 hakkı bunun örnekleridir.

- Sonuçları bakımından da birbirinden ayrılır. Menfaat mülkiyeti
 sahibine akit ile belirlenen çerçevede içerisinde menfaat üzerinde
 mülk sahibi gibi tasarrufla bulunma yetkisi verir.

İntifa hakkı sahibi ise, yararlanmasına izin verilen malı kiraya
 veremez, ödünç veremez ya da başkasına kullanım izni veremez.
 Bu maldan yalnızca kendisi yararlanabilir.

- DEYN MÜLKİYETİ! Nakit para ve misli esya kümesinden oluşan
 mülkiyet. Bu mülkiyet türünde borçlu kişiliği (zimmeh) ile sorumludur.
 Örneğin bir satım aldı sonunda müşterinin borcu, satıcı için bir
 deyn mülkiyeti oluşturur.

Karz alırken borç verenin (mutkiz) borç alan (müstekriz) üzer-
 rindeki alacak hakkı deyn mülkiyeti türündendir.

Telef edilen malın tahrini de deyn mülkiyetidir.

Kaynakları;

- **Akit!** Bir alışverişte Satıcının borcundan alacağı deyn mülkiyetidir.
 Satıcının teslim etmekle sorumlu olduğu esya (ayn) ise ayn borcudur.
 Yani alıcı da ayn mülkiyetine sahip olur.

- **Tek taraflı irade!** Adak (nezir) hibe ve vasiyet gibi hükümler
 işlemelerde alacaklı yoktur. Hibe eden veya bağışlayan tek taraflı
 deyn borcu öder.

- **Haksız fiil!** Gasb, hırsızlık veya itlaf (telef) gibi akit dışı/
 haksız fiiller nedeniyle ortaya çıkan tazminatlar deyn borcudur.
 Gasbedilen mal mevcut ise padesi, değilse kıymetinin tahrini
 ya nakit ya da misli mal ile yapılır.

(9)

- Sebepsiz Zenginleşme (Haksız İktisabî) Borcum var düşüncesiyle alacaklıya borcunu ödeyen kişi daha sonra borcunun bulunmadığını öğrenirse, parayı haksız yere alan kişiye geri dönüp iadeyi talep hakkı bulunur.

- Kanunî Deyn borcu kanunî bir düzenlenmeden oluşabilin Mesela nafaka borcu

- Ayn ve Deyn mülkiyet farkı -

1 - Ayn mülkiyet ilkesel olarak menfaat mülkiyetini gerektirir.

2 - Daha önce mülkiyete konu olmamış bir şey üzerinde kurulan mülkiyet daima tam mülkiyettir.

3 - Ayn mülkiyeti vakt ile sınırlandırılmaz. Eşya ya sahip olmanın vakti yoktur menfaatin ise vakti vardır.

4 - Ayn mülkiyeti istikabı değil, yalnızca mülkiyetin naklini kabul eder.

5 - Ayn mülkiyeti üzerindeki müsterek mülkiyetle asıl olan, bir mâni olmadıkça, tasarrufa elverişlilik bakımından müstakil mülkiyet gibi olmasıdır.

6 - Zimmete taallük eden müsterek deyn mülkiyeti (alacağın kabzından önce) taksimî kabul etmez.

x Eşya Üzerindeki Yetkinin (Hakkın) Kapsamı Bakımından Mülkiyet

Tam Mülkiyet: Eğer bir eşya üzerinde ① Kullanma hakkı

② Gelirinden yararlanma hakkı ③ Fiili ve hukukî olarak tasarrufta bulunma hakkı bir kişiye verilmişse tam mülkiyet olur.

Nakis Mülkiyet: Yukarıdaki 3 temel yetkiden biri eksik ise olur.